

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Момчил Дойчев Баджаков – Нов Български университет (н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. във висшето училище или научна организация) на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.3. Политически науки докторска програма Политически науки

Автор: Ваня Петкова Узунова

Тема: „Преходът към демокрация 2001 г. - 2009 г.: политическо лидерство, реформи, външна политика“

Научен ръководител: проф. д.н. Румен Иванов Кънчев – ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта. Със заповед № РД-21-1492 от 17.07.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Преходът към демокрация 2001 г. - 2009 г.: политическо лидерство, реформи, външна политика ” за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки, докторска програма Политически науки.

Автор на дисертационния труд е Ваня Петкова Узунова – докторант в задочна форма на обучение към катедра „Политически науки и национална сигурност“, Факултет по икономически и социални науки, с научен ръководител проф. д.н. Румен Иванов Кънчев от ПУ „Паисий Хилендарски“. Представеният от Ваня Узунова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: – молба до Ректора на ПУ за откриване на процедурата за защита на дисертационен труд; – автобиография в европейски формат; – протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; - протокол от катедрения съвет, свързан с предложение за научно жури; – дисертационен труд; – автореферат; – списък на научните публикации по темата на дисертацията; 2 – копия на научните публикации; – декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи; – справка за спазване на минималните изисквания за присъждане на ОНС „доктор“; – становище на научния ръководител относно

готовност за предварително обсъждане; - списък на публикации в реферирани в НАЦИД научни издания; - други документи.

Докторантката е приложила дисертационен труд, заедно с 10 броя научни публикации по темата на дисертационния труд – 8 доклади и 2 статии. От представената автобиография е видно, че Ваня Узунова притежава разнообразна образователна квалификация, професионален опит в академичната сфера. Нещо повече, тя има солиден опит в преподавателската и библиотекарската дейности в академична среда.

2. Актуалността на дисертационния труд произтича от необходимостта от научен политологически анализ на най-близката ни политическа история. Това има своите както научни, така и приложни измерения, които без съмнение са актуални и днес. Периодът на първото десетилетие на 21-век – от 2001 г. о 2009 г. е ключов за промените, които започнаха оттогава насам не само в България, но и в целия свят. Докторантката е отразила тази връзка между световното и българското развитие. Тогава започна смяната на парадигмата в системата на вътрешната и външната политика и международните отношения. Световният процес на демократизация, отразен в редица транзитологични трудове бе подложен под напора на историческите събития на преосмисляне, развитието на демократичните процеси доведе до появата на феномена популизъм и свързани с него авторитарни тенденции, промени се начинът, по който се извършва и световният, и българският преход, който вече не може да се разглежда като еднопосочен или едновекторен. Започналият предното десетилетие цивилизационна промяна на България към демократичните, правни, икономически и социални норми на цивилизования свят доведе логически до приемането ни в НАТО и в ЕС. Но темповете на революционните по същество промени влязоха в противоречие с желанието на мнозинството за стабилност или поне ограничени, еволюционни, а не революционни реформи. Това сякаш постави точка на българските политически цели и стремежи отвъд евроатлантическата ориентация като цивилизационен избор. Авторката правилно подчертава, че завършената геополитическа преориентация на България, която в разглеждания период доби и формален характер, всъщност е венец на политическата промяна започнала през 1989 г. и особено ускорена през 1997-2001 г. Тази ускорена промяна срещна и противодействие, което се прояви особено силно в изследвания период. Смяната на парадигмата на промяната става точно в този период и има значение за цялостното разбиране на българския вече 35-годишен преход. Тогава започна раздробяването на партийно-политическото пространство, появата на нови популистки и национал-популистки политически проекти, които постепенно водеха до забавя-

не на необходимите промени за институционализация на демокрацията и за цялостната европеизация на страната. Тук авторката успешно анализира проблемът вътрешно и външно, европейско и българско, революционно и еволюционно, традиционно и модерно.

Изследването на промените в този период е важен елемент от цялостното разбиране на съвременното българско общество. Проблемът, който се поставя е как дълбоките трансформационни процеси влияе върху формалната и неформална институционална структура на българската демокрация, какво я прави „фасадна“ и до днес.

3. Познаване на проблема

В дисертационното изследване е направен обстоен литературен обзор, като се позовава на 326 източника, основни научни трудове, актуални политологични изследвания, анализи и нормативни документи. Това е подчинено на решаването на основната задача на докторантката – да се изследва политическата промяна като преход към демокрация у нас в периода 2001 - 2009 г. през призмата на политическото лидерство. Този подход е особено плодотворен, особено когато политическото лидерство не е така силно изявено, което поставя въпросите за границите на авторитета и възможностите на лидерите да водят или да бъдат водени от обществените тежнениа и желания.

4. Методика на изследването

Ваня Узунова внимателно и прецизно определя своята изследователска методология с цел постигане на поставените пред изследването и научни задачи и цели. Избран е холистичния подход, „включващ разнообразни изследователски инструменти, съчетанието между които води до успешна реализация на поставените цели и задачи на изследването. Авторката успешно използва исторически и контент анализ, сравнителен анализ и др. Използваните методи съответстват на формулираната цел, поставените задачи и времевия обхват на изследването. Чрез тях докторантката успява да даде фокус на значителния обем от налична информация по избраната от нея тема.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд на Ваня Узунова притежава всички елементи, които характеризират т.нар. „дисертабилност“. В своята структура, стандартна изследователска логика, използвани методи, работните хипотези, получени и правилно формулирани резултати изследването, формиращи авторската теза, без съмнение е оригинално и цялостно обхваща тематиката на прехода в периода 2001-2009 г. от гледна точка на политическото лидерство и проб-

лемите, свързани с цивилизационния избор и промяната във вътрешната и външната политика на страната. Докторантката се придържа последователно към границите на своето изследване. Ваня Узунова приема, че „постигането на посочените най-важни цели е показател за революционния, радикален характер на промените в страните от Източна Европа, и в частност у нас.“ (с.15) Това е така, но точно в изследвания период започна еволюционна, а не революционна промяна. Именно тогава отношението „преход към демокрация – революция – цивилизационен избор“ започна да се променя. Дилемите на демократизацията в условията на мирен преход и необходимост от революционна промяна би следвало да се изследват по-детайлно и внимателно, защото именно в този период се появи т.нар. „демократичен откат“, появиха се популистките рецепти за лесна промяна, а национализмът започна да набира сили. Това се прояви особено по отношение на политическото лидерство. Авторката подчертава, че „политическото лидерство на Симеон Сакскобургготски и Сергей Станишев е противоречиво, сложно и нееднозначно, с редуване на успехи и пропуски, на постижения и слабости“. Но правилно посочената липса на автентично политическо лидерство, което „тогавашното, преломно историческо време, е изисквало от тях“ (с.141) се нуждае от по-задълбочено обяснение. В това отношение би могло да се осмислят причините за появата на застой, регрес и връщане назад, особено във връзка с колебливостта при осъществяването на нашите цивилизационни и демократични цели. Това се прояви както във вътрешната, така и във външната политика на условно „левите“ и условно „десните“ политически елити и партии през този период и след това, та до днес.

Най-големият ни геополитически успех - присъединяването към институциите на демократичния и цивилизован свят - НАТО и ЕС – не бе доразвит, обогатен и осмислен и затова страната не успява да се възползва напълно от неговите неоспорими предимства и ползи.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Ваня Узунова има десет публикации в научни издания по темата на дисертационното изследване – осем доклада от конференция и две статии. Личният принос на докторантката е несъмнен. Минималните изисквания за научна стойност са постигнати. Представените научни публикации са с научно-приложен и приложен характер са по темата на дисертацията.

7. Автореферат Авторефератът съдържа 32 страници и представя основните резултати, получени в дисертационния труд. Той отразява коректно съдържанието на дисертационния труд, основните изводи, приноси и тяхната апробация в научни списания и конференции. Авторефератът дава добра представа за изследването и получените резултати от него. Той отговаря на формалните изисквания за оформяне на автореферат на дисертационен труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Смятам, че оригиналният изследователски подход и теоретична рамка на изследването сами по себе си имат потенциал за развитие и последваща работа в областта на политическите науки, а постигнатите научно-приложни резултати могат след съответната преработка да бъдат публикувани като отделна монография.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни елементи, които са приноси за политическата наука и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният труд разкрива задълбочени теоретични знания и професионални умения в направление „Политически науки“. Без съмнение, изследването е самостоятелно написано и има оригинални постижения и приноси.

В заключение, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Ваня Петкова Узунова в област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.3. Политически науки“ докторска програма „Политически науки“. 13.10. 2024 г.

Изготвил становището: .....

доц. д-р Момчил Баджаков